

CUMPĂNA RÎSULUI

TEATRUL NOTTARA

UN REGAT PENTRU UN ASASIN de Peter Karvaš • Traducerea: Jean Grosu • Teatrul "Nottara" • Data premierei: 12 aprilie 1991 • Regia: Tudor Mărăscu • Scenografia: Ștefania Cenean • Distribuția: Emil Hossu (Sir Milington Forthheringham), George Alexandru (Johnathan Buckle), Ștefan Sileanu (Cecil Grey), Ștefan Radof (Sir Ebedenzer lord Clarendon), Ruxandra Sireteanu (Margot Higham), Valentin Teodosiu (Algernon O'Hara), Catrinel Dumitrescu (Vivian Egerton), Valeriu Preda (Brinsley Peel), Viorel Comănici (Abraham Palmerston), Elena Bog (Charlotta Arbutnoth), Stelian Nistor (Harry Coxton), Mircea Jida (Christopher Brown), George Păunescu (Ministrul).

Peter Karvaš este cunoscut de mult publicului românesc. Prin prozele apărute în traducere - **Jumbo, elefantul alb, De ochii noștri frumoși** - dar mai ales prin piese de teatru jucate cu succes pe scenele noastre : **Diplomații, Liturgia de la miezul nopții, Șapte martori** și, poate cea mai cunoscută , **Antigona și ceilalți**. Mulți ani, autorul slovac a făcut parte din acea categorie de dramaturgi (nu prea generoasă, numeric) către care teatrele se îndreptau răsufind ușurate pentru că aparțineau unor "popoare frățești" - deci puteau fi reprezentați, întrucât problemele abordate erau tot "frățești" - și, totodată, nu goneau spectatorii din sală prin piese "beton armat". S-a jucat la noi (e drept, tot lucrări mai vechi) și în anii din urmă când - iată, aflăm acum - în Cehoslovacia reprezentarea pieselor sale era interzisă. O interdicție ce a durat cât la alții întreaga carieră - șaptesprezece ani -, o interdicție care nu l-a împiedicat să scrie în continuare știind că nu va fi jucat și știind totodată că teatrul, așa cum el însuși afirma, "n-are altă față decât cea publică, că operele acestei arte nu pot fi depozitate, neexistând în afara societății, în afara vieții de societate". Între piesele sale cunoscute de noi și **Un regat pentru un asasin** (titlul original : **Patrioții din orașul YO**) există o distanță, în timp, de zece-cincisprezece ani (**Diplomații** a fost scrisă în 1958, **Un regat**, în 1974), dar ele se întîlnesc în aceeași stăruitoare, meditativă observare a individului strivit, dominat fără drept de răzvrătire de societate. Singura cale de izbăvire - dacă este, aceasta, o cale și dacă este, aceasta, o izbăvire - e singurătatea, mai precis însingurarea. În piesele lui Karvaš, nu totalitatea indivizilor alcătuiește societatea ci, parcă, societatea creează

indivizi - abstracti, depersonalizați ori, dacă nu, sortiți eșecului.

Grave, tragice în substanța lor, textele lui Peter Karvaš nu sînt niciodată posace în formă și exemplul cel mai bun este chiar acest **Un regat pentru un asasin**, în care umorul pigmentează totul, sancționînd cu mai multă duritate decât ar fi putut-o face un ton "dramatic". O închisoare oarecare dintr-un orașel oarecare vrea să-și sărbătorească în chip măreț și "specific" jubileul de 300 de ani iar chipul cel mai măreț și cel mai specific ar fi, desigur, o execuție. Tot ce au de făcut entuziastele notabilități însuflețite de cel mai nobil patriotism este să rezolve un detaliu neimportant dar oarecum stînjenitor pentru buna - și legala ! - desfășurare a sărbătorilor : absența eroului principal, adică a unui criminal. Plini de însuflețire, cu voință răvnă, domni și doamne de cea mai înaltă moralitate (!?) încearcă să determine un fleac de crimă - oricine, oricum, numai repede să fie, ca să nu se depășească data serbării. Sarabanda odată pornită, avîntul ei crește mereu - de ce o victimă la împlinire, cînd crima proiectată poate rezolva, în avîntul ei patriotic, și micuțele probleme ale cetățenilor ? Înălțurarea unui rival, de pildă, ar reuși să îmbine frumosul cu utilul și de vreme ce viitorul ...făptuitor (ales din voința colectivului !) nu este un vulgar asasin căruia să-i fie necesar un mobil anume, el poate ajuta pe concetățenii lui atît de înălțător devotați gloriei orașelului.

Voința aparentă a textului, menită să facă și mai cumpănită semnificația faptelor, a story-ului, exact sesizată de autorul spectacolului, Tudor Mărăscu, riscă însă uneori, prin deplasarea de accente, să-și uite ... menirea. Hazul

replicilor și în primul rînd al situațiilor apare în piesa lui Karvaš dintr-un reflex de autoapărare : este hazul născut din dezlănțuirea absurdului, este un haz disperat nu simpatic, un rîs care respinge nu care absolvă. Aici mi se pare a fi cumpăna, nu întotdeauna corect echilibrată în spectacol, ce ridică ori coboară gradul de interes. Sînt momente străbătute de un curent subteran puternic, lesne de perceput, în care grotescul înîmplărilor copleșește. Așa cum sînt altele ce ne propun parcă un armistițiu într-un război ce nu poate cunoaște armistițiu - adică abdicarea de la luciditate - decît cu prețul unei înfrîngerii definitive.

Nuanța de indecizie prezentă în concepția regizorală devine evidentă în cazul interpretării. Ștefan Radof optează pentru un umor acidulat (de la acrișor pînă la corosiv), cu dese alternări de nuanță, de subtext, justificat (și oportun) derutante. Ironia malițioasă a lui Emil Hossu permite, și ea, colorări diferite (adevărata ? false ? jumătate adevărate, jumătate false ?) ale trăsăturilor personajului. Un portret scenic viguros, cu o savoare ce nu-și refuză excesele, dar nici nu se cantonează în zona lor, semnează Ștefan Sileanu. Rudimentar trasate, stridente, ni s-au părut contribuțiile Ruxandrei Sireteanu și a lui Valentin Teodosiu ; pe muchie de cuțit (cu alunecări în "pitoresc" dar și cu redresări) au evoluat Viorel Comănici, Stelian Nistor și George Păunescu. Zona în care s-au plasat Catrinel Dumitrescu, Elena Bog, George Alexandru, Valeriu Preda și Mircea Jida a fost aceea a unei bune "achitări de rol" - voci clare, intonații juste, dar insuficient diferențiate în "formație".

CRISTINA DUMITRESCU

Foto: Ovidiu Mihai Hutban

© stefan sileanu, emil hossu